

Ankargrund och färjesång

Einar Malm

*Jag syns mig själv en upplagd slup,
en spula bräckt i bord och bog
av isena hårda skruvning.
Min ankargrund är fast och djup.
Men riggen sjunger välligt nog
för brisens friska dånning
om hav och skär och skog.*

Så slutar Einar Malm en av dikterna i sin nya diktsamling, Ankargrund. Det är inte titeldikten, men den kunde gott ha varit det. Ty den är typisk och väsentlig för Einar Malms diktning, både i sin säkert och vant hanterade vers och i sin iscensättning, med alla idéassociationer på kurs mot havsbandet. Därute är hans lyrik hemmastadd på ett sätt, som sällan kommer på poesins lott. Han har haft litterära föregångare med ungefär samma adress, åtminstone om man rör sig med den obehändrade mindre nogräknade skärgårdsbegrepp: Strindberg, Karlfeldt och Albert Engström höllo gärna till därute och glömdes inte pennan i stadsväningen, när de gävo sig dit. Det säger nog om halten i Einar Malms Roslagsdiktning, att den står sig gott som en

Av

KARL RAGNAR

GIEROW

särpräglad, ytterligt individuell insats vid sidan om de andras. Han har förälskat sig i naturen och livet därute med en långvarig kärlek, som ständigt finner nya uttryck, och tonen har ingalunda mattats under de många årens sångartjänst:

*När isarna blåna i marskvällens blåda
stid enarna svarta på strandbergets
sida.*

*Torftiga, tidiga Roslagsvår,
rakt till hjärtat din tövnd går.*

*Ugglorna blåsa i kvällsekumma
lundar.
Det susar som vingar. Isösnening
stundar.*

*Karbidlampan glimtar ur enaliga
hus.*

*Och våren nalkas med tömörkt brus.
I havevaken börja vågorna röras.
Dånet kan ända till fastlandet höras.*

*Det suckar i hagskogens fastlagsris
under flämtande marsstjärnors våda
gita.*

"Jag är som en tiger", skrev Byron en gång till sin förläggare. "Förfeljar jag mitt byte i första språnget, drar jag mig morrande tillbaka till min djungel." Det finns sådana poeter, som nästan aldrig återvända till en dikt; vid ett motiv, där de en gång slagit, ser man dem inte mer. Natu-

Gunnar Ekelöf

ren har så inrättat dem att de ständigt sträva efter det slutgiltiga, det en gång för alla färdiga; de lockas därför sällan till mer än ett försök, och när det är gjort, lyckat eller inte, måste de vidare. Särskilt produktiva bli de i regel inte, av naturliga skäl. Hos oss hörde Heidenstam i utpräglat grad till den sorten, och Fröding kan också räknas dit. Men de båda nationalskalderna till trots får man ändå säga, att den svenska diktartypen är den rakt motsatta, den som gärna vänder tillbaka till sina motiv, återupptäcker dem och med trofast och outtröttlig ingivelse förnyar dem, såsom Karlfeldt och Anders Österling. Till poeterna av den senare läggningen hör Einar Malm med hull och hår. "Ankargrund" innehåller två större diktcykler, en på sju nummer, en på sex, och ingenting kan vara mera karakteristiskt för sluttstyrkan i Einar Malms inspiration än dessa båda cyklars ämnesval: den ena handlar om Uppsala, den andra om hösten i havsbandet. Det är under de tecknen, som hela hans diktning gått. Hans trohet har inte blivit obelövad. Som lyrisk naturskildrare står han vid sidan om Österling och Selander, och hans långa umgänge med sina motiv ha bara kommit dem att djupna och bli rikare. Därtill har hans teknik, som alltid har varit påfallande säker, nu nått en fulländning, som inte många bemästra. Läs en sådan dikt som hans "Aftonsång vid öppen spis"; där finns inte ett ord, inte ett tonfall, inte ett enda glid på en stavelse, som man skulle önskat annorlunda:

*Ute dundrar isen,
blåsten går i träden.
Mellan molnens segel
skiner månen ner.
Men ur öppna spisen,
murad fast med tegel,
susa ålvedskväden
i vårt högkvarter.*

Till sådant som inte alltid märks där det vore märkbart, hör också poesin, och här verkar det nog, som om den hade blivit förväxlad med något annat. Men så är långt ifrån alltid fallet. Ekelöfs förmåga att med sina egenartade suggestionsmedel skapa stor stämning är omvittnad, och den sviker honom inte heller i hans senaste diktsamling:

*Flingorna lägger sig mjukt
till ro i dödens drivna,
Lågorna flötat sig muntert
i livets eid.*

*Låt elden smälta drivan.
Låt drivan släcka elden.
Liv, var är nu din mening?
Liv, var är nu din udd!*

*Och på spiselkranen
glimma kopparflaskor,
kopparbågare,
tumlare av malm —
fuktom här i glansen
våra torra askor,
skönhetsjägare
i en mörktids kvalm.*

*Det är gott för vänner
att vid öppna härden
för en kväll få dösa,
medan utanför
bygdeskvallret ränner
och i hela världen
hatets vindar blåsa
och förnufvet dör.*

Troheten mot de gamla motiven har en visserligen ganska oväsentlig avig sida, och den sidan vänder den mot recensenterna; det är faktiskt besvärligt att från bok till bok variera sitt beröm. Och berömmet är oundvikligt. Man lär sig med åren tycka allt bättre och bättre om denna öppna och rättframma, nästan kamratliga lyrik, och i "Ankargrund" står Einar Malm på höjden av sin konst. Det område i samtida svensk diktning, som han inmutat åt sig, har klara gränser och är obestridligen hans. Också i den meningen har han goda skäl, när han i dikten "I lovfallet" tillropar sig själv:

*du virvlar ej som löv i höst.
Med döda fötter kliver
du på den mark du givit röst —
marken som ständigt förbliver.*

Lika fast och tydlig i konturerna som Einar Malms diktvärld är, lika dunkel och svaråtkomlig är Gunnar Ekelöfs. Den enes poesi har funnit sin ankargrund, den andres sjunger en färjesång, en sång vars blotta anslag suggererar fram det böljande och undångillande. Det är en dikt, som lagt ut från land: verkligheten förtonar långt bakom den, och målet är inte i sikte, åtminstone inte för vanliga läsare. Men det är ändå anslag, som man inte glömmet i första taget:

*Vi är alla i samma natt.
Vi är alla i samma båt.
Vi trycker alla samma obol
med tungan mot gommen
— liksom ett myntat ord:
Det ordet är Död.
Så kallt var att ta det i mun.
Det ordet är Frid.
Så varmt att känna dess bild,
dess silverne konungs bild.*

Om de flesta av dikterna i "Färjesång" kan man säga, att förkunnelsen är det enda väsentliga, under det att den lyriska formen förefaller vara en tillfällighet. I samtida svensk litteratur finns det ingen som skriver så renodlad och utpräglat tankedikter som Gunnar Ekelöf. Vad han sjunger är en lära, om livets och dödens förening, om motsatsernas ömsesidiga nödvändighet och harmoni, om människolivets stadier, om det jämna och det udda. Att läsa honom är som att fördjupa sig i Empedokles från Agrigentum eller Herakleitos den dunkle — eller ibland Vilhelm Ekelund. Men framför allt grekerna. Ibland känner

Fortsättning på sista sidan

ANKARGRUND OCH FÄRJESÅNG

(Forts. fr. sid. 4)

man sig nästan frestad att säga att Ekelöf gör vers av de försokratiska begrepps-konstellationerna.

Ofta blir det mera aforsism eller paradox än lyrik av vad han så skriver. Och det händer, att man vid läsningen av hans dikter kommer på sig själv med att sakna vanlig prosaform, som faktiskt skulle verkat mindre torr:

*Det finns någonting som ingenstans
passar
och ändå inte är påfallande
och ändå bestämmer
och ändå är utanför.
Det finns någonting som märks
just när det inte märks
(som tystnaden)
och inte märks just där det vore
märkbart,
ty där förväxlas det (som tystnaden)
med annat.*

*Två föräldralösa barn
var hjärtat och själen,
en bror och en syster,
och hon var i moders ställ.
— Så vagga mig av och an,
min syster och moder.
Sjung visan för mig,
den ändlösa visan.*

EINAR MALM: Ankargrund. Dikter Stockholm 1941. Bonniers.
GUNNAR EKELOF: Färjesång. Dikter Stockholm 1941. Bonniers.

OSLO, tisdag. (STB) Styrelsen i det norska industribolaget Norsk Hydro har ställt 250.000 kr. till disposition för inköp av livsmedel till bolagets funktionärer och arbetare.